

SELAHATTİN DEMİRTAŞ • Devran

SELAHATTİN DEMİRTAŞ 1973 yılında Diyarbakır'ın Sur ilçesinde doğdu. Aslen Elazığ Paluludur. 4 Kasım 2016'dan bu yana Edirne F Tipi Yüksek Güvenlikli Cezaevi'nde tutulmaktadır.

İletişim Yayınları 2748 • Çağdaş Türkçe Edebiyat 477

ISBN-13: 978-975-05-2659-6

© 2019 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2019, İstanbul

EDİTÖR Levent Cantek

KAPAK Suat Aysu

KAPAK RESMİ Bahar Demirtaş

UYGULAMA Fırat Deniz

DÜZELTİ Güneş Akkor, Necdet Dümelli

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 22749

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 11935

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

SELAHATTİN DEMİRTAŞ

Devran

*Ŗu ana kadar hayatlarının on yedi yılını hapishane,
mahkeme kapılarında çocuklarının peşinde geçiren
iki koca yürekli emekçiye:
Anama ve Babama minnetle...*

İÇİNDEKİLER

<i>Gün Olur Devran Döner</i>	9
<i>Ardiye</i>	25
<i>Sultan Reşat'ın Torunu</i>	33
<i>Kapkaç</i>	41
<i>Direnmek Güzeldir</i>	49
<i>Baran'ın Beşiği</i>	57
<i>Taş Ocağı</i>	67
<i>AVM</i>	75
<i>Kobay</i>	83
<i>Şeftren</i>	89
<i>Aşk Boğar İnsanı</i>	93
<i>Dedemin Krallığı</i>	103
<i>Yeni Hayat</i>	123
<i>İnsan Kalabilmek</i>	131

Gün Olur Devran Döner

Cipin tekerleri karlı asfaltta tuhaf bir “şafırtı” çıkarıyor, bir türlü sıcak hava üflemeyen kalorifer fanının sesi, cızırtılı radyodan belli belirsiz duyulan müzik sesine karışıyordu. Salim Bey’in sesleri duyduğu yoktu, yol güçleştikçe daha sıkı sarılıyordu direksiyona. Erzurum’a indikten sonra kiraladığı ciple yola çıkmalı taş çatlasa yarım saat olmuştu. Aralık ayında Erzurum’un bir dağ köyüne gitmek akıl kârı değildi. Kime sorsan bunu söylerdi. Karısı ve oğlu, Salim Bey’i ikna etmeye çalışsalar da o Nuh demiş peygamber dememiş, atladığı ilk uçakla İstanbul’dan Erzurum’a gelmişti. Niyesini sorduklarında “Erzurum’da önemli bir davanın duruşması var,” yalanına sığınmıştı. Salim Bey’in son haftalarda yaşadığı durgunluk, huzursuzluk ve bir de üstüne uykusuz geçirdiği geceler karısı Süheyla Hanım’ı enikonu tedirgin etmiş ama tüm ısrarlarına rağmen kocasının ağzından tek kelime alamamıştı. Süheyla Hanım kocasındaki bu kederli hali, oğulları Kerem’in bir ay kadar önce geçirdiği trafik kazasının yarattığı beklenmedik gerginliğe yoruyordu. Kerem’in trafik kazası haberi ulaştığında Salim Bey avukat-

lık ofisinde çalışıyordu. Yetiştirilmesi gereken dosyalar, imzaya götürülen evraklar, şu bu... Haberi ilk duyduğunda oğlunun kazada öldüğünü sanmış, göğsünü tutarak yere yığılmıştı. Eş dost, komşu avukatlar eliyle hemen hastaneye kaldırılan Salim Bey'in sanılanın aksine kalp krizi geçirmediği, şok nedeniyle bayıldığı anlaşılmıştı. Kendine geldiğinde apar topar yoğun bakımdaki oğluna koşmuş, üç beş dakika olsun onu görebilmişti. Ölümünden dönen Kerem sargılar içinde yatarken Selim Bey evlat acısını yüreğinin en derininde hissederek kıvranıp durmuştu. O an fark etmediği ama günbegün içine oturan bir şey daha vardı. Kerem'in yara bere içindeki yüzü ve mahzun bakışları yıllardır kaçmaya çalıştığı bir utancı yeniden alevlendirmişti. Unutmak istediği bir hatıra... Sorulsa ancak bu kadar tarif edebilirdi. Üstü örtülü bir sıkıntı gün yüzüne çıkmış, o günden sonra Salim Bey'e bir haller olmuş, çalışamaz, uyuyamaz bir halde evde dolanıp durmaya başlamıştı. Sonra "Ben gidiyorum," demiş, küçük bir valize tıktığı birkaç parça eşya ile Erzurum'a gelmişti. Havaalanına iner inmez planladığı gibi karısını arayıp bu gece Erzurum'da kalmak zorunda olduğunu, ancak bir sonraki gün İstanbul'a dönebileceğini söylemiş, kiralık cipiyle Karayazı ilçesine doğru yola çıkmıştı.

Şehir merkezinden uzaklaştıkça kar yağışı artmış, hafiften de tipi başlamıştı. Etraftaki tepeler, uzayıp giden dağlar göz alabildiğince karla kaplıydı. Karların örtemediği kayaların siyahlığı dışında her yer insanın gözünü alacak ölçüde bembeyazdı. Birkaç kilometrede bir gözüne çarpan, yamaçlara kurulmuş mezralardaki köy evleri dışında hiçbir yaşam belirtisi yoktu. Yol, giderek daha fazla karla kaplanıyordu. Kilometrelerdir ne gelen ne de giden bir araca rastlamıştı. Mecbur kalmayan kimse bu havada yola çıkmazdı. Salim Bey'in kaybedecek tek bir saate bile tahammülü kalmamıştı. Ne olursa olsun bugün o köye gitmeli, vicdanıyla, geçmi-

şikle, kendisiyle yüzleşmeliydi. Bunu yapmadan huzur bulamayacağından çoktan emin olmuştu. Yıllardır içine attığı, bastırıldığı, yok saydığı utanç, bu yaştan sonra gelip yüzüne çarpmış ve Salim Bey'in bütün maneviyatını geri dönülmez bir şekilde etkisi altına almıştı. Kerem'i kaybetmekten korkmasaydı, belki yine hatırlamayacaktı bunları.

Karayazı ilçesine varması öğleni bulmuştu. Yağış etkisini azaltmış, hafif rüzgârla savrulan kar taneleri cipin ön camına çarpar çarpmaz erir olmuştu. Bir traktör, ön tarafına taktığı kepçeyle anayoldan karları küreyerek ilerliyor, Salim Bey de traktörün arkasında ağır ağır ilçe merkezine doğru gidiyordu. Az buz değil, tam yirmi beş yıl olmuştu buraya gelmeyeli, ki bunca yıl içinde neredeyse hiçbir şey değişmemişti. Aynı çarşı, aynı dükkânlar, aynı gökyüzünün altında aynı Karayazı. İnsanlar bile aynı insanlardı sanki. Yirmi beş yıl önce yine böyle karlı bir kış günü terk ettiği Karayazı'da zaman donmuş da Salim Bey'in gelişiyse birlikte tekrar işlemeye başlamış gibiydi. Esnaflar dükkânlarının önündeki karları küreyor, kalın paltolar giymiş, kefiyelere sarınmış birkaç kişi dışında kaldırımlarda, caddelerde kimse görünmüyordu. Meydandaki birkaç kahve eskisi gibi tıka basa doluydu. Birinin önünde bile isteye yavaşlayarak içeriye görmeye çalıştı Salim Bey. Gürül gürül yanan odun sobasının etrafında domino oynamayı ne çok severdi. İlk tayin olduğunda birkaç defa gidip köylülerle domino oynamış, sonrasında kaymakamın ve jandarma komutanının uyarısıyla bir daha adımını atmamıştı oralara. O zamanlar kudretli Savcı Salim Bey değildi, göreve yeni başlamış genç ve idealist bir cumhuriyet savcısıydı sadece. Burada tanınması, itibarlı ve kudretli hale gelmesi fazla zaman almamıştı. Kim bilir, aradan geçen yirmi beş yıla rağmen hatırlayanlar çıkardı belki. Doğrusu, ismen hatırlasalar bile görünce kendisini tanımaları kolay olmayacak diye düşünüyordu. Yaşlanmış, saçları dökülmüş,

avurtları çökmüş, yüzüne yılların çizgisi oturmuştu. O zamanlar şimdiki gibi top sakalı da yoktu. Yirmi yedi yaşında tiril tiril genç bir savcıydı Karayazılıların gördüğü. En çok da Hasan Sürgücü'nün kendisini görünce tanıyıp tanımayacağını merak ediyordu. O da tanımaz diye kestirip attı aklında, yıllar geçmiş üstünden, tanıtacaktı ama kendini, tek tek anlatacaktı her şeyi, başka türlü bu yükten kurtulamayacaktı.

Hükümet konağının yanından geçerken arabayı iyice yavaşlattı. Bina aynı binaydı. Çatısı ve boyası yenilenmişti sadece. Geniş avlusu, içindeki süs havuzu, Atatürk büstü, büstün altındaki “Ne Mutlu Türküm Diyene” yazısı, her şey dün gibi aynıydı. Karla kaplı avluya uzun uzun baktı cipin içinden. Bir zamanlar devlet, millet adına bu binada neler yapıldığını, bilfiil kendisinin nelerle uğraştığını düşündü. Dikkatle baktığında yan taraftaki sağlık ocağının yerine daha hallice bir hastane yapıldığını fark etti. Bitişikteki İlçe Jandarma Komutanlığı olduğu gibi duruyordu, binanın girişindeki “Her Türk Asker Doğar” yazısı da.

Hükümet konağını geçince, cipi kenara yanaştırıp park etti. Uzanıp arka koltuktan kalın, su geçirmez, kapüşonunun etrafı tüylü kabanını alıp arabadan indi. Köye nasıl gideceğinden emin olamamıştı. Her teferruatı hatırlayıp o yolu unutmak, hafızasının bir oyunuydu belki de. Kabanını giyip hükümet konağının önündeki polis nöbet kulübesine kadar yürüdü. “Yollar değişmiştir,” diye söze girip polise Yüksekkiye Köyü'ne nasıl gidebileceğini sordu. Polis, köyün tam yerini bilmesede bu havada yola çıkmayı doğru bulmuyordu. Salim Bey avukat olduğunu ve bir dava için mutlaka gitmesi gerektiğini anlattı. Polis ısrar edecek değildi, telsizle merkezden köyün yolunu öğrenip Salim Bey'e tarif etti. İlçe merkezinden elli beş kilometre uzaktaydı köy. Normalde bir saatte gidilecek bir yol olabilirdi ama yol stabilize dağ yoluymuş, üstelik karla kaplıydı. Arabaya zincir

takması ve bu şekilde üç dört saat azami dikkatle gitmesi gerekiyordu. Salim Bey bir an bile tereddüt etmedi. Ne ilçede konaklamak, ne yemek yemek ne de kimseyle yüz yüze gelmek istiyordu. Bagajdaki teker zincirlerini çıkarıp yol hazırlığına başladı. Bugün mutlaka bu işi bitirmeliydi. Hasan Sürgücü'yü görmeli, her şeyi anlatmalı ve bu ıstırabını hafifletmeliydi. İlçe merkezi yavaş yavaş geride kalırken kendini daha rahat ve huzurlu hissetmeye başlamıştı. Bunca yıl sonra, yüzleşmeye gidiyordu.

Zincir takılı dört çeker cipin tekerleri dağ yolunda yarıya kadar kara batmış vaziyette, zorlukla ve ağır ağır dönüyor, kimi zaman kayıyordu. Salim Bey dipsiz uçurumlara yuvarlanmamak için her defasında daha sıkı sarılıyordu direksiyona. İlerledikçe yamaçlardaki sık ormanlığın yerini çalılar ve küçük ağaçlar alır olmuştu. Karın tamamen örttüğü ağaçlar sarp araziye küçük beyaz tümsekler gibi serpilmişti sanki. Yol üstündeki üç köyü birer birer geçmiş, Yüksekkeya Köyü'ne doğru ilerliyordu. Üç saattir yoldaydı ve önünde katetmesi gereken en az bir saatlik yol daha vardı. Üstelik yükseklerle çıktıkça kar yağışı hızlanmış, kar kalınlığı da artmıştı. Rüzgârın savurduğu kar taneleri daha yüksekteki tipinin habercisiydi. Görüş mesafesi giderek azalıyordu. Bir müddet sonra sola, daha yukarılara doğru sapan bir yolun başında durdu. Arabadan inip karlara bata çıka yürüyerek karla örtülmüş tabelayı kabanının koluyla temizledi. Kurşun delikleriyle kaplı paslı tabelada "Yüksekkeya 8 KM" yazısı güçlükle okunuyordu. Geri dönüp arabaya bindi, kıvrılarak uzayan köy yoluna saptı. Yarım saat sonra köyün silueti görüldüğünde hava kararmaya başlamıştı. Kara gömülmüş köy evlerini tam olarak seçemese de pencerelerinden cılız sarı ışığın yansıdığı birkaç evin de gösterdiği gibi, küçük bir köydü burası. Tırmanması gereken dik bir yokuş kalmıştı önünde. Gazı kökleyip yokuşun ta başından kaptı-

arak bir defada tırmanmak istiyordu. Çok değil birkaç metre gidemedi tekerlekler patinaj yapmaya, araba uçuruma doğru kaymaya başladı. Salim Bey yaptığı birkaç denemeden sonuç alamayınca zorlamadı. Varmıştı işte köye. Küçük valizini alıp arabayı kilitledi, yokuşu yaya olarak tırmanmaya başladı. Birkaç adımda nefes nefese kalmıştı. Kar görüşünü iyiden iyiye kısıtlıyor, tipiye çeviren rüzgâr dik yokuşu tırmanmasını güçleştiriyordu. Uzaktan, köyün içinden köpek havlamaları duyuluyor, vadide yankılanan insan seslerinin giderek kendisine doğru yaklaştığını fark edebiliyordu. Dura dinlene yokuşun ortalarına vardığında karşıdan kendisine doğru gelen birini gördü. Yürümekten vazgeçip beklemeğe başladı. Rüzgârın uğultusu ve yankıdan dolayı, giderek artan köpek seslerinin tam olarak ne taraftan geldiğini kestiremiyordu. Beklerken, yolun sağındaki ağaçların arasından bir başka karaltı daha çıktı. Gelenler iki kişiydi, yanlarında iki çoban köpeği, ellerinde av tüfekleri vardı. Başlarına sarılı kefiyenin altından meraklı gözlerle bakan, on sekizinde var yok iki gençti bunlar. Hayalet görmüş gibi bir halleri vardı. Ya da Salim Bey'e öyle gelmişti, kapüşonunu başından çıkarırdı. Gençler karşılarında kır saçlı, top sakallı, yaşlıca bir şehirliyi görünce iyice şaşırıldılar. Kendi aralarında Kürtçe bir şeyler konuştular, köpekleri sakinleştirdiler ve yarım yamalak bir Türkçeyle "Hayırdır Beg'im, yolu mu kaybettiniz?" dediler. Salim Bey, "Hayır hayır, Yüksekkeya'ya gidiyorum," diye yanıtladı. Gençler iyice şaşırıldılar, bu karda kışta tanımadıkları yaşlı bir şehirli adamın Yüksekkeya'ya geliyor olmasına anlam veremedilerse de başka bir şey sormadılar. Her biri bir koluna girerek Salim Bey'in yürümesine yardım edip köye kadar çıkardılar. Yolda Salim Bey, Hasan Sürgücü'nün evini sordu. Gençler birbirine bakıp suskun kaldılar. Köyün içine girdiklerinde yirmi beş otuz kadar evin hepsinin ışıkları yanıyordu. Pencerelelere kadar karla kaplı evlerin

toprak damlarında da bir metreden fazla kar vardı. Bazı pencerelerden kendilerine bakan insanları seçebiliyordu Salim Bey. Yaşlıca bir adam evlerden birinden çıkıp karlara bata çıka onlara doğru geldi. Salim Bey'in elini sıkarak, "Hoş gelmişsiniz Beg'im, ben Muhtar Gıyasettin'im. Köyümüze şeref vermişsiniz, buyrun misafirimiz olun," dedi. Evden telaşla çıktığı belli olan muhtar, bir eliyle kendi evinin kapısını gösterirken diğer eliyle de omuzuna attığı siyah uzun palto-sunu düşmesin diye önden bitişirmiş tutuyordu. Kırlaşmış kısa sakalı, zayıf ve kırış kırış yüzü, çukura inmiş kara gözleriyle merak içinde bakıyordu Salim Bey'e. Salim Bey muhtara teşekkür ederek Hasan Sürgücü'nün evine gitmek istediğini söyledi. Muhtar da çocuklar gibi üstelemedi, önlerine düştü ve köyün son evinin önüne kadar birlikte yürüdüler. Muhtar kapıyı yumruklayıp Kürtçe seslendi evdekilere. Kapıyı açan uzun beyaz sakallı, yaşlı adamı yıllar öncesinden hemen tanıdı Salim Bey; Hasan Sürgücü'ydü bu.

Muhtarla Hasan Sürgücü kendi aralarında kısaca konuştular. Hasan Amca hemen dışarı çıkıp Salim Bey'in elini sıkı iki eliyle. Salim Bey'in gözlerinin içine içine bakıp güler yüzle "Hoş gelmişsin Beg'im, buyur içeri, dışarıda kalma," dedi. Salim Bey, Hasan'ın yüzünde bir ifade aradı, kendisini tanıdığına, hatırladığına dair bir ifade. Zerresi yoktu, yaşlı adam, uzaktan gelmiş yakın bir akrabasını görmüş gibi sıcak, içten karşılıyordu onu. Salim Bey muhtara ve iki gence teşekkür edip Hasan'ın peşi sıra evden içeri girdi. Hasan Amca kapıyı kapadıktan sonra evin içine doğru Kürtçe seslendi. Sesindeki telaştan evin hanımına misafire dair talimatlar verdiğini tahmin etti. Salim Bey kabanını ve ayakkabısını çıkarıp köy odasından içeri girdiğinde, iç taraftan çıkan tülbentli yaşlı kadın ona Kürtçe bir şeyler söyledi. Çiçekli, kalın basma kumaştan lacivert elbisesi, ayağında el örmesi yün çorapları, başında beyaz tülbendiyle ellerini göğsünde birleştirmiş yaşlı ka-

dın büyük bir saygıyla Salim Bey'e gülümsüyordu. Salim Bey karşılık verdi, bu sıcak gülümsemeye rağmen kadının gözle-
rindeki hüznü ve yüzüne sirayet etmiş kederi görebiliyordu. Hasan Amca kadının söylediklerini Türkçeye çevirdi; "Hoş
gelmişsiniz,' diyor Beg'im, Türkçe pek bilmez kendisi." Sa-
lim Bey, yol yorgunluğundan mı, günlerdir çektiği eziyetten
mi bilemeden elli iki yıldır yaşadığı, vatandaşı olduğu ülke-
sinde tek kelime bile Kürtçe bilmiyor olmanın ezikliğini ilk
defa o köy evinde hissetti. Başını sallayıp gülerken bir şeyler
geveledi ağzında. Kendine bile duyuramamıştı dediklerini.

Hasan Amca misafirini salonun ihtimamla istiflenmiş bir
köşesine buyur etti. Muhtemelen biraz önce üstünde na-
maz kıldığı seccadeyi, doksan dokuzluk tepihini ve yeşil
namaz külahını hızlıca toplayıp duvardaki tahta rafın üstü-
ne koydu. Kahverengi şalvarı, örme yün çorapları, yeleşti ve
son düğmesine kadar iliklenmiş kalın kumaştan kareli ma-
vi gömleğiyle telaşla koşturan bu yaşlı adam, Salim Bey'in
hayal ettiğinden çok farklı görünüyordu. Uzun beyaz saka-
lı yer yer sarıyla gri arasında bir renge çalarken, kısa kesil-
miş saçları tamamen beyazlamıştı. Esmer teni, saç ve sakalı-
nın akını belirginleştiriyordu. Kurumuş, nasırlı ellerinin da-
marları, derisinin üstünde gibiydi. Kırışmış kalın kaşları,
iri siyah gözleri ve uzun yüzüyle ağırbaşlı bir bilge gibi du-
ruyordu Hasan Amca. Orta boyluydu, buna rağmen heybet-
li bir görünüşü vardı. Yaşlı kadın sönmeye yüz tutmuş so-
baya odun atıp ateşi canlandırmaya çalışırken, Hasan Amca
da misafirinın sırtına yastık yerleştirmeye, döşegi denkleşti-
rip rahat etmesini sağlamaya çalışıyordu. Karı koca kendisi-
ne tek kelime dahi soru sormamıştı, bütün telaşları karlı bir
kış günü, karanlıkla birlikte gelen, hiç tanımadıkları bir mi-
safiri ağırlamaktan fazlası değildi.

Hasan Amca, "Sana hemen sofrayı kuracağız," diyerek yaşlı
kadınla birlikte içeri girdi. Onlar mutfağa gidince Salim Bey